

**ЗАДАЧА ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА ОБЛАСТА И
СОДРЖИНАТА НА ИЗВЕШТАЈОТ ЗА ОЦЕНА НА
ЖИВОТНАТА СРЕДИНА**

**на нацрт Програмата за прекугранична соработка 2021-2027 година,
кофинансирана во рамките на Инструментот за претпристапна
помош, меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија и
нацрт Територијалната стратегија за интегрирани мерки**

*(според чл.19а од Регулативата за условите и аранжманите за оцена на
животната средина на плановите и програмите и чл. 86, став 3 од Законот за
заштита на животната средина)*

Доделувач: Министерство за регионален развој и јавни работи

Август 2021 година

СОДРЖИНА

I.	ВОВЕД	5
II.	КОНТАКТ ИНФОРМАЦИИ ЗА ДОДЕЛУВАЧОТ	6
	1. Име, регистрирано седиште, и единствен даночен број на правното лице	6
	2. Целосна поштенска адреса	6
	3. Телефон, Факс,, електронска пошта	6
III.	ЗАДАЧА ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА ОБЛАСТА И СОДРЖИНАТА НА ОЦЕНАТА ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА	
	1. Опис на содржината на главните цели на ППС и ТСИМ и нивната врска со другите релевантни планови и програми	7
	1.1. Основи за подготовка на ППС и ТСИМ	7
	1.2. Главни цели и претпоставки на ППС и ТСИМ	8
	1.3. Алтернативи на ППС и ТСИМ	18
	1.4. Врската на ППС и ТСИМ со други релевантни планови, програми и стратегии ...	
	Error! Bookmark not defined.8	
	2. Тековна состојба на животната средина и веројатен развој без примена на ППС и ТСИМ	220
	2.1. Тековна состојба на животната средина	Error!
	Bookmark not defined.1	
	2.2. Можен развој на животната средина без примена на ППС и ТСИМ	283
	3. Карактеристики на животната средина за области кои веројатно ќе бидат значително под влијание од спроведувањето на ППС и ТСИМ	30
	4. Постоечки проблеми со животната средина, идентификувани на различни нивоа и поврзани со ППС и ТСИМ, вклучително и оние поврзани со области од особено значење за животната средина, како што се заштитените подрачја според Законот за биодиверзитет ..	2931

5. Цели за заштита на животната средина на национално и меѓународно ниво, релевантни за ППС и ТСИМ и начинот на кој овие цели и сите еколошки размислувања се земени предвид при подготовката на програмата и стратегијата 31

6. Можни значајни ефекти врз животната средина и здравјето на луѓето, вклучувајќи ги исто така и прекуграничните влијанија врз животната средина во други земји 291

7. Предвидени мерки за што е можно поцелосно спречување, намалување и компензација на негативните ефекти од спроведувањето на ППС и ТСИМ врз животната средина и здравјето на луѓето 302

8. Причини за избор на разгледуваните алтернативи 313

9. Методи за извршување на еколошката проценка, користени регулаторни одредби и документи и потешкотии при собирање на потребните информации 313

10. Мерки за следење при спроведување на ППС и ТСИМ 347

11. Заклучок за оцена на животната средина 347

12. Упатување на резултатите од спроведените консултации во процесот на подготовка на ППС и ТСИМ и еколошката оцена 357

13. Не-техничко резиме на оцената на животната средина 357

14. Анекси кон Извештајот за оцена на животната средина 358

СПИСОК НА КРАТЕНКИ

ВПК5	Биолошка побарувачка на кислород - потрошен кислород на литар примерок на константна температура од 20 ° C во рок од 5 дена период на инкубација
КППП	Контролен пункт за граничен премин
ИОЖС	Извештај за оцена на животната средина
ОЖС	Оцена на животната средина (Стратешка оцена на животната средина во смисла на Директивата 2001/42)
ИКУ	Информациони и комуникациски услуги
КАВ	Квалитет за амбиентен воздух
МЖСВ	Министерство за животна средина и водостопанство
МРРЈР	Министерство за регионален развој и јавни работи
МСП	Мали и средни претпријатија
Уредба за ЕО	Уредба за условите за вршење на еколошка оцена на плановите и програмите
НА	Национален орган
НВО	Невладина организација
ОВЖС	Оцена на влијанието врз животната средина
ПАЈ	Полициклични ароматични јаглеводороди
ПнМ	Програма на мерки
ППС	Програма за прекугранична соработка
ПУРС	План за управување со речен слив
ПУРП	План за управување со ризици од поплави
УО	Управувачки орган

Задача за определување на областа и содржината на Извештајот за оцена на животната средина на проекти од Програмата за прекугранична соработка 2021-2027, кофинансирана во рамките на Инструментот за претпристапна помош, меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија и Територијалната стратегија за интегрирани мерки

I. ВОВЕД

Задачата за определување на областа и содржината на Извештајот за оцена на животната средина (ИОЖС) за проекти во рамките на Програмата за прекугранична соработка 2021-2027, кофинансиран од Инструментот за предпристапна помош (ИПА) меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија и Територијалната стратегија за интегрирани мерки (ТСИМ), беше подготвена во рамките на Постапката за оцена на животната средина (ПОЖС), а во согласност со барањата од член 19а од Уредбата за условите и мерките за оцена на животната средина на плановите и програмите (Уредба за ПЖС). Задачата е во согласност со насоките дадени во писмото број ЕС-17/29.06.2021 од Министерство за животна средина и водостопанство, според кое министерот за животна средина мора да подготви задолжителна оцена на животната средина на проектите согласно Програмата за прекугранична соработка (ППС) и Територијалната стратегија за интегрирани мерки (ТСИМ).

Целта на оваа задача околу областа и содржината на Извештајот за оцена на животната средина се однесува на предлозите околу областа и содржината на самиот Извештај како и предлозите, коментарите и препораките кои може да ги дадат заинтересираните страни. Добиените мислења ќе бидат земени во предвид/имплементирани во подготовките за Извештајот за оцена на животната средина, што притоа ќе ги осигура придобивките од оцената на животната средина преку процедуралните цели за интеграција на размислувањата околу животната средина во Нацрт програмата и стратегијата, вклучувајќи ги заштитата на животната средина и здравјето на човекот.

Според член 19, став 1, став 3 и став 4 од Уредбата за оцена на животната средина (УОЖС), за време на различните фази на подготовка на ППС, ТСИМ и оцената на животната средина, доделувачот треба да се консултира со јавноста, заинтересираните страни и трети страни кои би можеле да бидат опфатени со програмата и имплементацијата на стратегијата, со цел да се добијат и земат предвид нивните мислења и коментари, согласно Шемата за Консултација, која е подготвена како посебен документ.

На територија на Република Бугарија задачата за областа и содржината на Извештајот за оцена на животната средина се доставува на консултации од Министерството за регионален развој и јавни работи до Министерство за животна средина и водостопанство – согласно член 19а став 1 од УОЖС, Министерство за здравство согласно член 19а став 2 од УОЖС и

на јавноста како и други заинтересирани трети страни, конкретно одредено со Шемата за консултации согласно член 19а став3 од УОЖС.

Задачата за областа и содржината на ИОЖС се обезбедува од страна на бугарското Министерство за регионален развој и јавни работи, во рамките на неговата надлежност како Управувачки орган (УО) на програмата и Министерството за локална самоуправа во Република Северна Македонија како Национален орган (НО) за ППС и ТСИМ, за спроведување на консултации во земјата-партнер на програмата и стратегијата.

II. КОНТАКТ ИНФОРМАЦИИ НА ДОДЕЛУВАЧОТ

1. Име, регистрирано седиште, и единствен даночен број на правното лице

Министерство за регионален развој и јавни работи

2. Целосна поштенска адреса

Софија 1000, ул. Кирил и Методиј бр. 17-19”

3. Телефон, Факс, електронска пошта

Контакт лице: Десислава Георгиева – Директор на Дирекцијата за управување со територијална соработка

Телефон: 02/9405 488

Електронска пошта: D.G.Georgieva@mrrb.government.bg

Задача за определување на областа и содржината на Извештајот за оцена на животната средина на проекти од Програмата за прекугранична соработка 2021-2027, кофинансирана во рамките на Инструментот за претпристапна помош, меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија и Територијалната стратегија за интегрирани мерки

III. ЗАДАЧА ЗА ОПРЕДЕЛУВАЊЕ НА ОБЛАСТА И СОДРЖИНАТА НА ОЦЕНАТА ЗА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА

Задачата за утврдување на обемот и содржината на ИОЖС е подготвена во согласност со барањата од чл.86 ст.3 од Законот за заштита на животната средина и упатствата кои се наведени во писмото од Министерството за животна средина и водостопанство со референтен број ЕО – 17/29.06.2021.

Извештај за оцена на животната средина (ИОЖС) ќе биде подготвен во следната структура, обем и содржина:

1. Опис на содржината на главните цели на ППС и ТСИМ и нивната врска со други релевантни планови и програми

1.1. Основи за подготовка на ППС и ТСИМ

Изготвувањето на програмите за прекугранична соработка се базира првенствено на Регулацијата (ЕУ) 2021/1060 на Европскиот парламент и на Советот од 24 јуни 2021 година, со која се утврдуваат заедничките одредби на Европскиот фонд за регионален развој, Европскиот социјален фонд плус, Кохезиониот фонд, Фондот за праведна транзиција и Европскиот фонд за поморство, рибарство, аквакултура и финансиски правила за истите и за фондот за азил, миграција и интеграција, Фондот за внатрешна безбедност и Инструментот за финансиска поддршка за гранично управување и политика за визи (општа Регулација) и Регулацијата (ЕУ) 2021/1059 на Европскиот парламент и на Советот од 24 јуни 2021 година за специфични одредби за целта на европската територијална соработка (ИНТЕРРЕГ) поддржани од Европскиот фонд за регионален развој и инструментите за надворешно финансирање (ИНТЕРРЕГ Регулација).

На национално ниво, водечките документи за подготовка на програмите се:

- Нацрт Договорот за партнерство што содржи список на ИНТЕРРЕГ програми;
- **Одлука на Советот на министри бр.196 од 11 април 2019 година за одобрување на анализата на економскиот и социјалниот развој на Бугарија за периодот 2007 – 2017 година за утврдување на националните приоритети за периодот 2021 – 2027 година, список со целите на политиката што треба да**

Задача за определување на областа и содржината на Извештајот за оцена на животната средина на проекти од Програмата за прекугранична соработка 2021-2027, кофинансирана во рамките на Инструментот за претпристапна помош, меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија и Територијалната стратегија за интегрирани мерки

се поддржат за време на програмирањето за период 2021 – 2027 година и список на програми и водечки агенции за нивен развој, кои го назначија Министерството за регионален развој и јавни работи (МРРЈ) како водечка агенција за развој на програми според целта на *Европската територијална соработка (ИНТЕРРЕГ) 2021 – 2027*;

- *Уредба на Советот на министри бр. 142 од 2019 година за развој на стратешки и програмски документи на Република Бугарија за управување со фондовите на ЕУ за периодот на програмирање 2021-2027 година.*

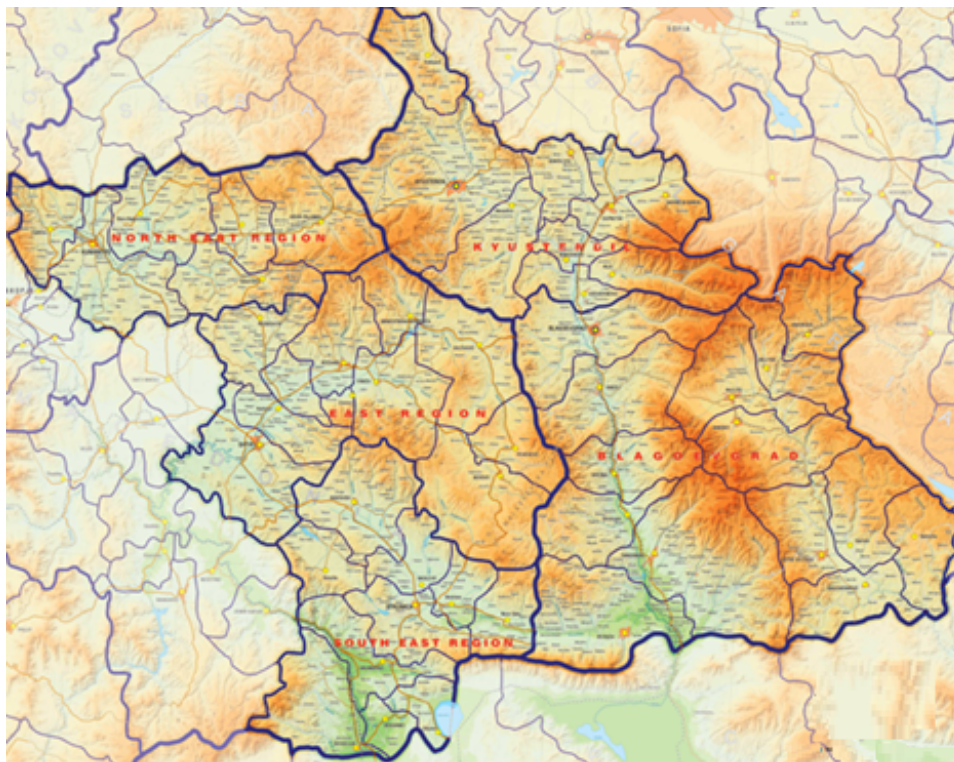
ППС И ТСИМ се финансирани од Европската Унија со средства од Инструментот за претпристапна помош.

МРРЈР е Управувачки орган (УО) според билателарните програми ИНТЕРРЕГ за прекугранична соработка меѓу Република Бугарија и Република Србија, Република Турција, и Република Северна Македонија.

1.2. Главни цели и претпоставки на ППС и ТСИМ

А. ППС 2021-2027 меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија го има следниот географски опсег:

- *Република Бугарија*: 2 региони на ниво NUTS III: Благоевград и Кустендил;
- *Република Северна Македонија*: 3 региони на ниво NUTS III: североисток, исток и југоисток.

Задача за определување на областа и содржината на Извештајот за оцена на животната средина на проекти од Програмата за прекугранична соработка 2021-2027, кофинансирана во рамките на Инструментот за претпристапна помош, меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија и Територијалната стратегија за интегрирани мерки

Слика бр. 1.2-1 Територијална област на ППС 2021-2027 меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија

Програмата ги идентификува следните **Општи цели**, **Цели на политиките** (од Предлогот за општа регулатива), и **поврзани Приоритети**, **Специфични Цели**, и **Поддршка на Активности/Инвестиции**:

Слика бр. 1.2-2 Тематска концентрација на ППС 2021-2027 меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија

Содржината на **приоритетите** е следнава:

Задача за определување на областа и содржината на Извештајот за оцена на животната средина на проекти од Програмата за прекугранична соработка 2021-2027, кофинансирана во рамките на Инструментот за претпристапна помош, меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија и Територијалната стратегија за интегрирани мерки

Приоритет 1 Позелен граничен регион

Цел на политиката 2 „Позелена, нискојаглеродна Европа“

Специфична цел „Зголемување на заштитата и зачувување на природата, биодиверзитетот и зелената инфраструктура, вклучително и урбаните области и намалување на сите форми на загадување“

Вид на активности/инвестиции што треба да се поддржат:

- Инвестиции во градење на зеленило (зелени балкони, зелени ѕидови, зелени покриви, атриум, зелени тротоари, зелен паркинг, зелени огради, бариери за бучава, итн.);
- Инвестиции во развој на урбани и пери-урбани зелени површини, вклучително и подобрување на врските помеѓу зелените простори (уличка со дрва/жива ограда, зелена улица и раб од дрва, зелено игралиште/училишен терен, зеленило на брегот на реката);
- Инвестиции во развој на природни урбани зелени површини (урбан парк, историски парк/градина, мал парк/продолжен парк, зелен простор во соседството, институционален зелен простор, зелен спортски објект, шума, грмушка, напуштено подрачје со нечистотии од дивината);
- Инвестиции за развој на зелени површини за управување со водите (плитки канали, обновување на поток и области на природата, дождовни градини или одржливи урбани системи за одвод (ОУСО), натурализирани езерца формирани од топење на снег или дожд, области за био задржување);
- Покрај горенаведените инвестиции, програмата има намера да ги поддржи следниве активности во согласност со потребите за промовирање на GI и решенија засновани на екосистеми:
- Инвестиции во активности посветени на контрола на загадувањето и санација на реките и градежните полиња;
- Поддршка на заеднички стратегии и акциони планови за зголемување на свеста и развој на нови алатки, инструменти, експерименти, како и трансфер на решенија помеѓу релевантните лица;

Целни групи:

Локалното население и посетителите, локалните власти и регионалните структури на централната администрација, невладините организации, академските и научните институции.

Корисници:

Задача за определување на областа и содржината на Извештајот за оцена на животната средина на проекти од Програмата за прекугранична соработка 2021-2027, кофинансирана во рамките на Инструментот за претпристапна помош, меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија и Територијалната стратегија за интегрирани мерки

Јавни надлежни органи, научни институции, невладини организации

Приоритет 2 Повеќе поврзан пограничен регион

Цел на политиката 3 „Повеќе поврзана Европа“

Специфична цел „Развој на одржлива, отпорна на клима, интелегентна и интермодална национална, регионална и локална мобилност, вклучително и подобрен пристап до ТТМ и прекугранична мобилност“

Стратешки проект: „Воспоставување на нов пункт за граничен премин (ППП) „Клепало“ меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија“

Главна цел на проектот: Да се подобри регионалната поврзаност и да се поттикне економскиот раст на областа на ППС.

Специфични цели на проектот:

- Да се олесни зголемениот сообраќај на луѓе и стоки помеѓу двете земји
- Да се зајакнат комуникациските врски помеѓу двете земји
- Да се подобри и прошири пристапот до основната Трансевропска транспортна мрежа (ТТМ)

Индикативни типови на дејства:

- Надградба на постојните и изградба на нови објекти на ППП;
- Набавка на специјализирана техничка опрема од новата генерација заснована на најновите ИКТ решенија;
- Рехабилитација на постојните и изградба на нови патишта во двете земји;
- Евалуација и други проценки поврзани со проектот

Корисници:

Царински агенции, Министерства за внатрешни работи на Република Бугарија и Република Северна Македонија, надлежните регионални јавни органи

Партнери:

Регионални администрации, Агенции за патна инфраструктура на двете земји

Приоритет 3 Интегриран развој на пограничниот регион

Задача за определување на областа и содржината на Извештајот за оцена на животната средина на проекти од Програмата за прекугранична соработка 2021-2027, кофинансирана во рамките на Инструментот за претпристапна помош, меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија и Територијалната стратегија за интегрирани мерки

Цел на политиката 5 „Европа поблиску до граѓаните“

Специфична цел „Поттикнување на интегриран социјален, економски и еколошки развој, културно наследство и безбедност во други области освен урбаните“

Во рамките на приоритетот 3, за спроведување на **Целта на политиката 5 „Европа поблиску до граѓаните“**, предвиден е развој на **Територијална стратегија за интегрирани мерки (ТСИМ)**, која ќе се однесува на мерките (идентификувани подобни активности за поддршка во рамките на програмата) според специфичните територијални потреби.

Интегрираниот пристап за покривање на потребите и решавање на територијалниот потенцијал на развиениот ТСИМ се манифестира во три главни аспекти:

- територија дефинирана врз основа на остварување на одржливи резултати во однос на заедничките потреби и развојниот потенцијал;
- учество на широк спектар на партнери во целиот процес на изготвување, дискутирање, усвојување и спроведување на стратегијата.
- изведен пакет на меѓусебно поврзани и дополнителни (интегрирани) мерки, засновани на тесна координација на различните јавни политики во согласност со локалните специфики, опфаќајќи ги локалните потреби и потенцијалите за развој и донесувајќи заеднички придобивки за партнерите и регионот.

Преку ТСИМ, ќе се даде приоритет на поддршката за некои проекти/постапки/ активности пред други активности - опишани подолу во описот на ТСИМ.

Целни групи:

Граѓанско општество, невладини организации, истражувачки, академски, тренинг и социјални институции, мали и средни претпријатија, туристи, локални заедници и жители, јавни локални/регионални власти, територијални структури на централните власти.

Корисници:

Органи на локалните власти што донесуваат одлуки, територијалните структури на централните управни тела на јавните органи, невладините организации, академските институции, институции за обуки, социјалните институции и малите и средни претпријатија.

Б. ТСИМ 2021-2027 меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија

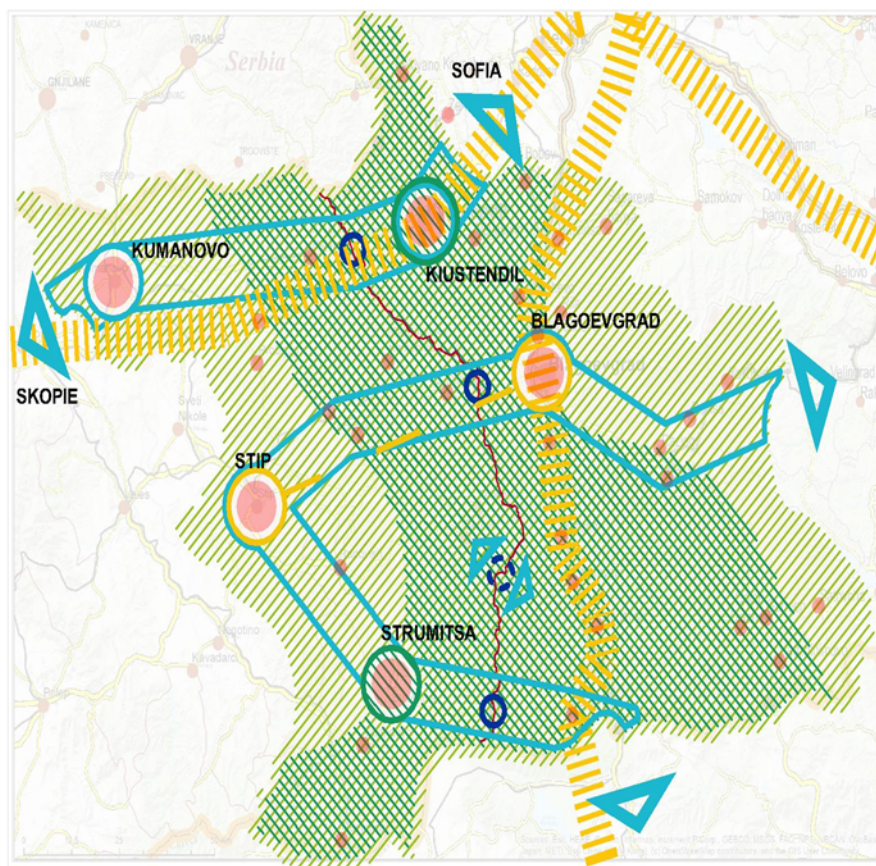
ТСИМ ја дефинира **Визијата** за ППС, **стратешката цел**, **специфичните цели** (опишани погоре во **приоритет 3** на ППС) и **мерките**.

Визија: Територијата на Република Бугарија – Република Северна Македонија како прекуграничен регион: место за консолидација и стабилност на културната и историска реалност преку заеднички напори за взаемна корисна соработка, социокономска кохезија и одржлив развој.

Областа во рамките на географската област на ТСИМ се карактеризира со заеднички потреби и развојни потенцијали и во суштина е функционална област, но подлабоко прилагоден пристап за интервенции овозможува идентификување на **Зоните на интензивна интервенција во неа**.

Спецификите на локалниот контекст одредуваат определување на **четири такви зони (Слика бр. 1.2-3)**. Секој од нив исто така содржи барем еден центар за развој на повисоко ниво (голем град) и затоа е поврзан со јадрото на полицентричната мрежа. Оваа врска има не само просторна, туку и функционална димензија - во поголемите и поразвиените градови е полесно да се постигнат резултати во областа на новите технологии (зелена, кружна, дигитална) и таму најверојатно ќе се направат првите чекори и ќе се даде притисок на целиот територијален развој.

Зоните се преклопуваат/се сечат едни над други. Различните градови и околните територии спаѓаат во неколку различни зони истовремено, што го одредува нивниот профил во однос на интензитетот на различните интервенции/мерки.

Легенда:

Целата функционална област (целата територија на стратегијата)

Градско подрачје, научни центри (два академски центри)

Задача за определување на областа и содржината на Извештајот за оцена на животната средина на проекти од Програмата за прекугранична соработка 2021-2027, кофинансирана во рамките на Инструментот за претпристапна помош, меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија и Територијалната стратегија за интегрирани мерки

Активна транспортна комуникациска област (одржлив развој на транспортни врски)

Европска област на зелен појас (подобрена улога на зачувување на биодиверзитетот)

Слика бр. 1.2-3 Идентификувани зони на интензивна интервенција меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија во ТСИМ 2021-2027

Стратешка цел 1: Социјален развој и кохезија преку одржлив економски раст заснован на „економија на знаење“ и насочен кон исправање/намалување на значајните разлики помеѓу населените центри на различни хиерархиски нивоа во регионот на ППС:

Специфична цел 1.1: Зголемување на конкурентноста на локалната економија и подобрување на деловното опкружување:

Мерка 1.1.1 Обезбедување стимулации за започнување и развој на МСП во сите области со потенцијал за создавање работни места, вклучително и во алтернативно вработување; ориентација кон високо-технолошки индустрии со висока додадена вредност; транзиција кон кружна економија што вклучува намалување на зависноста од ресурси и искористување на индустрискиот отпад;

Релевантни потреби и потенцијал за развој:

- рамномерен развој на деловното опкружување во областа на ППС, преку насочена поддршка и за регионите што заостануваат и за развојот на високотехнолошки индустрии со значителна додадена вредност;
- потреба од зголемување на конкурентноста на МСП преку подигнување на квалификациите и стекнување клучни вештини - лидерство, менаџмент, маркетинг, дигитални и други компетенции;
- зголемување на ресурсите и енергетската ефикасност на МСП и поддршка на имплементацијата на моделите на циркуларна економија;
- стабилен тренд за одржлив економски раст, добри ресурси за економска диверзификација и зголемена економска активност на МСП.

Мерка 1.1.2 Рамномерен развој на деловното опкружување во регионот на ППС со помош на насочена поддршка и за помалку развиените региони и за започнување на високо-технолошки индустрии со висока додадена вредност; зголемување на привлечноста на регионот на ППС за директни странски инвестиции;

Релевантни потреби и потенцијал за развој:

Задача за определување на областа и содржината на Извештајот за оцена на животната средина на проекти од Програмата за прекугранична соработка 2021-2027, кофинансирана во рамките на Инструментот за претпристапна помош, меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија и Територијалната стратегија за интегрирани мерки

- рамномерен развој на деловното опкружување во областа на ППС, преку насочена поддршка и за регионите што заостануваат и за развојот на високотехнолошките индустрии со значителна додадена вредност;

- зголемување на привлечноста на областа на ППС за директни странски инвестиции.

Мерка 1.1.3 Издвојување на МСП, со фокус на семејните бизниси, како водечки фактор за одржлив социоекономски развој преку поддршка/зголемување на компетентноста на МСП за учество во европски и национални програми за финансирање; подигање на ресурсите и енергетската ефикасност на МСП и поддршка за воведување модели на циркуларна економија; промовирање на претприемништво преку подобрување на деловното опкружување при искористување на локално достапните ресурси;

Релевантни потреби и потенцијал за развој:

- промовирање на претприемништвото преку подобрување на деловното опкружување со користење на расположивите локални ресурси;

- Издвојување на МСП со фокус на семејниот бизнис како водечки фактор за одржлив социоекономски развој преку поддршка/зголемување на компетентноста на МСП за учество во европски и национални програми за финансирање;

- промовирање на претприемништво преку подобрување на деловното опкружување додека се користат локално достапни ресурси;

Мерка 1.1.4. Подигање на квалификациите на работната сила и стекнување клучни вештини за лидерство, менаџмент, маркетинг, дигитална писменост и други компетенции; континуирано технолошко обновување на МСП со нови знаења и вештини, машини, софтверски производи и воведување дигитална технологија; подобрување на корпоративната култура на соработка меѓу МСП, вклучително и нивно заедничко учество во проекти и програми кои бараат надворешно финансирање и решавање на заеднички предизвици во високо конкурентно опкружување;

Релевантни потреби и потенцијал за развој:

- Издвојување на МСП со фокус на семејниот бизнис како водечки фактор за одржлив социоекономски развој преку поддршка/зголемување на компетентноста на МСП за учество во европски и национални програми за финансирање;

- потреба од зголемување на конкурентноста на МСП преку подигнување на квалификациите и стекнување клучни вештини - лидерство, менаџмент, маркетинг, дигитални и други компетенции;

- континуирано технолошко обновување на МСП со нови знаења и вештини, машини, софтверски производи и воведување дигитални технологии.

Мерка 1.1.5. Мерки за решавање на прашањето за скратување на квалификуван персонал и за подигнување на квалификациите на извршниот и високиот менаџерски персонал преку

континуирано образование, освежување и обука на курсеви во согласност со потребите на деловниот сектор; територијално фокусирани мерки за решавање на невработеноста во проблематичните области на регионот на ППС, за поттикнување на економски неактивни лица да бараат вработување и стимулирање на деловниот сектор за создавање работни места;

- Мерки за решавање на прашањето за квалификуван персонал за скратување и за подигнување на квалификациите на извршниот и високиот менаџерски персонал преку континуирано образование, дополнителна обука и курсеви за обука во согласност со деловните потреби;
- територијално ориентирани мерки за справување со невработеноста во проблематичните области на регионот на ППС, за поттикнување на економски неактивни луѓе да бараат работа и да студираат и да го стимулираат бизнисот за отварање на нови работни места.

Специфична цел 1.2: Културно и историско наследство на Република Бугарија и Република Северна Македонија: предуслов за развој на атрактивен, цело-сезонски туристички производ со помош на паметни решенија кои обезбедуваат универзален пристап и учество

Мерка 1.2.1. Подобрување на мобилноста и поврзаноста на транспортната и инженерската инфраструктура со систем на алтернативна подвижност, вклучувајќи мрежа од велосипедски ленти, 'прашлива/каллива' шума и селски патишта, хелидроми итн.;

Релевантни потреби и потенцијал за развој:

- обезбедување инвестиции во реновирање и/или изградба на инженерска и транспортна инфраструктурна локација и објекти според територијално утврдените потреби - патни и железнички врски, водовод и канализација, напојување, обновливи извори на енергија, опрема за безбедност и обезбедување, телекомуникации и комуникациски врски;
- развој на алтернативен систем за мобилност, вклучително и мрежа на велосипедски ленти, 'нечиста' шума и селски патишта, хелидроми, итн.

Мерка 1.2.2. Развој и маркетинг на интегрирани регионални туристички производи погодни за разни активности преку вклучување на културното и историското наследство и природните добра; заеднички напори за диверзификација на формите на туристички услуги и реализација на цело сезонскиот туризам во регионот на ППС;

Релевантни потреби и потенцијал за развој:

- насочени мерки за развој на еколошки туризам;
- можност за развој на регионален туристички производ заснован на достапните природни ресурси, културното наследство, минералните извори и релативно добрата туристичка инфраструктура;

Мерка 1.2.3. Развој на интегрирани насочени финансиски пакети за поддршка на деловна активност и создавање нови МСП во туризмот со фокус на семејни бизниси и понуда на

локални туристички производи за: вински и гурмански туризам, рурален еко-туризам, велосипедски туризам, лов и риболов, теренски туризам и сл.;

Релевантни потреби и потенцијал за развој:

- насочени интервенции за надминување на значајните разлики помеѓу населбите од различни хиерархиски нивоа во територијалната структура со цел да се надмине депопулацијата преку пакети на интегрирани мерки за задржување на населението;
- Издвојување на МСП со фокус на семејниот бизнис како водечки фактор за одржлив социо-економски развој преку поддршка/зголемување на компетентноста на МСП за учество во европски и национални програми за финансирање;
- можност за развој на локални занаети и услуги со нивно прилагодување кон современата состојба на пазарот;

Мерка 1.2.4 Создавање на заедничка мрежа на локации за реализација на концепти како „зелено училиште“, „на село“, „посета со ...“, „направено од ...“, итн.;

Релевантни потреби и потенцијал за развој:

- заеднички мерки за намалување на ранливоста на туристичките услуги поради пандемиски и епидемиски ситуации;
- насочени мерки за развој на еколошки туризам;
- финансиска поддршка за културни активности и размена на културно наследство;

Мерка 1.2.5. Разработка и примена на заеднички мерки за намалување на ранливоста на услугите во туристичкиот сектор од ефектите на пандемијата и епидемиските состојби; промовирање на развој на здравствен и рекреативен туризам: производи и услуги поврзани со физички вежби, спортови на отворено, зајакнување на имунитетниот систем и подобрување на здравствениот статус преку бањски процедури, климатска терапија, терапија со кал; комбинирање на кратки паузи од различни видови со индивидуално патување;

Релевантни потреби и потенцијал за развој:

- зголемување на обезбедувањето и безбедноста на туристичките локации;
- можност да се создаде регионален туристички производ заснован на природни ресурси, културно наследство, минерални извори и релативно добра туристичка инфраструктура.

1.3. Алтернативи на ППС и ТСИМ

Задача за определување на областа и содржината на Извештајот за оцена на животната средина на проекти од Програмата за прекугранична соработка 2021-2027, кофинансирана во рамките на Инструментот за претпристапна помош, меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија и Територијалната стратегија за интегрирани мерки

Нацртите на програмата и стратегијата доставени од Доделувачот не содржат алтернативи. Во подоцнежна фаза е можно да се идентификуваат алтернативи и опции што ќе бидат анализирани во ИОЖС во однос на нивното влијание врз животната средина и здравјето на луѓето.

Деталниот преглед на алтернативите што се достапни за време на подготовката ќе се изврши во ИОЖС, вклучувајќи „нула алтернатива“, доколку такви се развиени за ППС и ТСИМ.

1.4. Врска на СВСП и ТСИМ со други релевантни планови, програми и стратегии

Во посебна под-точка на ИОЖС, односот и корелацијата на проектите на ППС и ТСИМ 2021 - 2027 ќе бидат анализирани со други планови, програми и стратегии:

- на европско и меѓународно ниво;
- на национално, регионално и локално ниво (што спаѓаат во територијалниот опфат на програмата и стратегијата на Република Бугарија и Република Северна Македонија).

А. Планови, програми и стратегии поврзани со ППС и ТСИМ 2021-2027 на европско (вклучително и билатерално) и меѓународно ниво.

- Агенда на Обединетите нации (ООН) 2030 година за одржлив развој „Трансформирање на нашиот свет“;
- Територијална агенда 2030 година;
- Европски зелен договор/Европски зелен пакт;
- Патоказ за акционен план со цел нулта загаденост на водата, воздухот и почвата (во фаза на подготовка);
- Акционен план за циркуларна економија;
- Стратегија за биодиверзитет на ЕУ 2030;
- Регионална енергетска стратегија на прекуграничниот регион - Округ Благоевград, Република Бугарија и Источниот плански регион на Република Северна Македонија за периодот 2018-2023 година;
- Друго

Б. Планови, програми и стратегии на територијата на Република Бугарија, поврзани со ППС и ТСИМ 2021-2027:

- Нацрт договор за партнерство за програмскиот период 2021-2027 година;
- Национална програма за развој: Бугарија 2030 година;
- Национална стратегија за регионален развој за периодот 2012-2022 година;
- Национален концепт за просторен развој за периодот 2013-2025 година - ажурирано во 2019 година;
- Национална стратегија за намалување на ризикот од катастрофи 2018-2030 година;
- Национална стратегија за безбедност на патиштата во Република Бугарија 2021 - 2030 година и Акционен план за нејзино спроведување за периодот 2021 - 2023 година;

Задача за определување на областа и содржината на Извештајот за оцена на животната средина на проекти од Програмата за прекугранична соработка 2021-2027, кофинансирана во рамките на Инструментот за претпристапна помош, меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија и Територијалната стратегија за интегрирани мерки

- План за обновување и одржливост (нацрт);
- Национална програма за контрола на загадувањето на воздухот (2020 - 2030);
- Национална програма за подобрување на квалитетот на амбиентниот воздух 2018-2024;
- Националната стратегија за прилагодување кон климатските промени и Акциониот план до 2030 година;
- Интегриран акциски план за енергетика и климатски промени на Република Бугарија 2021 - 2030 година;
- Национална програма за заштита, одржливо користење и обновување на функциите на почвата 2020-2030 година;
- Национален план за управување со отпад 2021-2028 година (нацрт);
- Национална стратегија за управување и развој на секторот за води во Република Бугарија и Акционен план за нејзино спроведување на краткорочна (2013 - 2015), среднорочна (2016 - 2021) и долгорочна (2022 - 2037) перспектива;
- Национален план за заштита на најзначајните мочуришта во Бугарија 2013-2020 година;
- План за управување со речен слив во регионот на Западен Егеј (2016-2021);
- План за управување со ризици од поплави во регионот на управување со сливот на Западен Егеј за 2016-2021, вкл. Нацрт на ажурираната прелиминарна проценка на ризикот од поплавување за регионот на управување со сливот на Западен Егеј, март - 2021 година;
- Национална рамка за приоритет за акција за Натура 2000 за периодот 2021-2027 година (нацрт).
- Интегрирана територијална стратегија за развој на југозападниот регион од Ниво 2 за периодот 2021-2027 година (нацрт);
- Општински стратегии, планови и програми за општините Благоевград и Кустендил, вклучително и општи планови за развој на општина Благоевград и општина Кустендил;
- Друго

В. Планови, програми и стратегии на територијата на Република Северна Македонија поврзани со ППС и ТСИМ 2021-2027:

- Стратегија за регионален развој на Република Северна Македонија 2021-2031 година;
 - Програма за развој на Североисточниот плански регион 2020-2024 година;
 - Програма за развој на Источниот плански регион 2020-2024 година;
 - Програма за развој на Југоисточниот плански регион 2021-2026 година;
 - Национална стратегија за одржлив развој на Република Македонија 2009-2030 година;
 - Национална стратегија за заштита на природата 2017-2027 година;
 - Национална стратегија за биодиверзитет со акционен план 2018-2023 година;
 - Стратегија за развој на енергијата на Република Македонија до 2040 година (нацрт);
 - Стратегија за управување со ризици 2018-2020 година;
- Стратегија за животна средина и климатски промени;
- Стратегија за води на Република Македонија;
 - Стратешки планови на Министерството за животна средина и просторно планирање на Република Северна Македонија;
 - Национална стратегија за одржлив развој во Република Македонија;
 - Национална стратегија за инвестиции во животната средина;

Задача за определување на областа и содржината на Извештајот за оцена на животната средина на проекти од Програмата за прекугранична соработка 2021-2027, кофинансирана во рамките на Инструментот за претпристапна помош, меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија и Територијалната стратегија за интегрирани мерки

- Национална стратегија за кохезија на животната средина;
- Стратегија за управување со отпад на Република Македонија (2008-2020);
- Национален план за управување со отпад на Република Северна Македонија 2020 - 2026 година (нацрт);
- Национални планови за заштита на амбиентниот воздух;
- Програма за намалување на загадувањето на воздухот;
- Регионални планови за управување со отпад на Република Северна Македонија
- План за затворање на несоодветни депонии во Република Северна Македонија
- Друго

ИОЖС ќе ја анализира усогласеноста и кохерентноста на претпоставките за ППС и ТТСИМ 2021-2027 со соодветните планови, програми и стратегии, вклучително оние што се предложени за разгледување од засегнатите страни како резултат на консултации според оваа задача.

2 Тековна состојба на животната средина и веројатен развој без примена на ППС и ТТСИМ

2.1. Тековна состојба на животната средина

Тековната состојба на животната средина во областа на прекуграничниот регион - предмет на ППС и ТТСИМ ќе се разгледа, анализира и оцени во ИОЖС во однос на секоја еколошка компонента и фактор, вклучително и во однос на населението и здравјето на луѓето за територијата на областите Благоевград и Кустендил (Република Бугарија) и Североисточниот, Источниот и Југоисточниот региони (Република Северна Македонија). За целите на задачата презентирани се само основни информации/ резиме за состојбата на животната средина.

2.1.1 Клима и климатски промени

А. Климатски карактеристики

Области Благоевград и Кустендил (Република Бугарија)

Преодната географска позиција и разновидната топографија на двата округа ја одредуваат климатската динамика и варијации на нивната територија. Може да се разликуваат три главни климатски типа - умерено континентална, преодно-континентална и планинска клима.

Покрај реките Струма, Струмешница и Места климата има најизразено медитеранско влијание.

Општо земено, двата окрузи се карактеризираат со продолжени летни суши во низините, доцни пролетни и рани есенски мразови и под националниот просек и нерамномерно распоредени по сезони и месечни вредности на количини на дожд.

Задача за определување на областа и содржината на Извештајот за оцена на животната средина на проекти од Програмата за прекугранична соработка 2021-2027, кофинансирана во рамките на Инструментот за претпристапна помош, меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија и Територијалната стратегија за интегрирани мерки

Североисточен, Источен и Југоисточен регион (Република Северна Македонија)

Во западниот (долен) дел на **Североисточниот регион** преовладува умерено - континенталната (топла континентална) клима, во источниот дел преовладува постудена континентална клима и во планините на надморска височина над 1000 м - планинска клима. Според просечните месечни податоци за врнежи, вредностите се релативно ниски, но се распределуваат релативно рамномерно во текот на годината. Исклучок е месец мај со најголеми количини на врнежи.

Климата во **Источниот регион** е формирана под влијание на медитеранската и континенталната клима. Долгите и суви лета се типични, со честа појава на високи температури до + 41 ° С и благи и влажни зими со ретка појава на ниски температури.

Географската и топографската положба на специфичниот **Југоисточен регион** претпочита долги топли лета со високи дневни температури и намалени годишни врнежи, како и ниски зимски температури и ветрови од сите правци. Типични ветрови за овој регион се: северозападен, југозападен, северен и јужен топол ветер.

Б. Климатски промени

Рекордно високите температури во последните децении, топењето на глечерите, влажниот воздух итн. покажуваат дека глобалното затоплување е неоспорен факт. Од 1989 година, преовладуваат позитивни аномалии на просечната годишна температура на воздухот во споредба со климатската норма на основниот период од 1961-1990 година.

За предметната прекугранична област, трендовите се:

- Намалување на врнежите, што главно се должи на зголемувањето на температурите - се очекува намалување на водните ресурси, вклучително и вода за пиење, за санитарни цели и наводнување, што ќе има негативно влијание врз населението и земјоделството;
- Регистрирано зголемување на фреквенцијата на екстремни метеоролошки појави - поплави и суши, во споредба со блиското минато;
- Влошување на квалитетот на водата во водните тела - поради намалената количина на вода, односно намалената количина на растворен кислород, испуштањата ќе доведат до зголемување на концентрацијата на загадувачи;
- Сушење на шумските насади, особено во дабовиот појас до надморска височина од околу 1200 m, и промена на составот на вегетационските видови на поголема надморска височина, што доведува до зголемен ризик од пожари и штетници;
- Директни и индиректни ефекти врз здравјето на луѓето - загадување на воздухот, загадување на храната, вода за пиење, вклучително и недостаток на вода за пиење.

ИОЖС ќе обезбеди детални информации за тековната состојба и климатската специфичност на климатските области и под-области во кои спаѓа прекуграничната територија во утврдената ППС и ТСИМ; состојбата и трендовите на климатските промени; нивоа на емисија на стакленички гасови според индикатори.

2.1.2. Статус на амбиентен воздух

Области Благоевград и Кустендил (Република Бугарија)

Според барањата на националното и европското законодавство со Наредба бр. 969/21.12.2013 година на Министерот за животна средина и води, територијата на земјата е поделена на шест региони за проценка и управување со квалитетот на амбиентниот воздух (РПУКАВ). Анализата на податоците за квалитетот на амбиентниот воздух (КАВ) се изведува по региони, земајќи ги предвид спецификите на секоја населба во која се врши контролата. Областите Благоевград и Кустендил паѓаат на територијата на југозападен РПУКАВ.

Според наредбата РД-969/21.12.2013 година на Министерот за животна средина и води, територијата на општина Благоевград е вклучена во списокот на региони за проценка и управување со квалитетот на амбиентниот воздух (ПУКАВ) на територијата на Република Бугарија како зона/територијална единица во која се забележува загадување од фините честички во воздухот (ПМ10) и полициклични ароматични јаглеводороди (површински активни материи). Се применува ажурирана Програма за квалитетот на амбиентниот воздух на општината Благоевград за периодот 2019-2023 година. Главниот извор на загадување на воздухот е греењето во домот.

Североисточен, Источен и Југоисточни региони (Република Северна Македонија)

И Република Северна Македонија се соочува со проблеми со квалитетот на амбиентниот воздух. Годишно, концентрациите на одредени загадувачи ја надминуваат граничната вредност на вредностите во националното законодавство - главниот проблем е загадувањето со ситни честички (ПМ10 и ПМ2.5), бидејќи главен извор е греењето во домот, слично на Република Бугарија. Државата спроведува *Програма за ограничување на загадувањето на амбиентниот воздух*.

ИОЖС ќе ги анализира податоците за загадувањето на амбиентниот воздух во областите опфатени со ППС и ТСИМ, главните извори на загадување и тековните трендови за квалитетот на амбиентниот воздух.

2.1.3. Статус на води, зони за заштита на води, ризик од поплавување

Главната цел на европската политика за вода е да обезбеди доволно квалитетно снабдување со вода, како за човечките потреби, така и за животната средина.

A. Површинска вода

Области Благоевград и Кустендил (Република Бугарија)

Територијата на двата округа спаѓа во Регионот на управување со води на Западен Егеј и сливовите на реките Струма и Места.

Задача за определување на областа и содржината на Извештајот за оцена на животната средина на проекти од Програмата за прекугранична соработка 2021-2027, кофинансирана во рамките на Инструментот за претпристапна помош, меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија и Територијалната стратегија за интегрирани мерки

Овие два речни сливови се со највисоки водостои од сите речните сливови во земјата, со најголем годишен волумен на истекување. Басените на реките Струмешница и Лебеница (притоки на реката Струма) се прекугранични помеѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија.

Периодот на важење на Програмата за прекугранична соработка и ТСИМ се совпаѓа со спроведувањето на RBMPs и RBFR во Регионот на Западен Егеј за периодот 2016-2021, како и за периодот 2022-2027 година.

Тековниот преглед на статусот на животната средина, го покажува статусот и карактеристиките на површинските и подземните води и карактеристики утврдени од соодветните водни тела според информациите содржани во RBMP 2016 - 2021 година во регионот на Западен Егеј и тековните информации за состојбата на водата објавени на веб-страницата на Дирекција за западно-егејскиот слив. /ДЗЕС/

Извештајот за оценката на животната средина ќе ја земе предвид изјавата на Дирекција за западно-егејскиот слив во врска со № 11-01-155 (1) / 09. 06.2021 година.

Североисточен, Источен и Југоисточни региони (Република Северна Македонија)

Површинските водни тела во трите региони на Република Северна Македонија спаѓаат во два речни сливови: - Егејски, река Струмица и – Вардарски, река Брегалница.

Најчестите причини за влошување на состојбата на животната средина на површинските водни објекти во регионот се поврзани со органско загадување од нетретирани домашни и индустриски отпадни води, дифузно загадување од земјоделски активности - земјоделство и сточарство, неовластено испуштање на нетретирани домашни и индустриски отпадни води.

Б. Подземни води

Факторите што ги одредуваат условите за формирање, динамика и режим на подземните води се физичко-географски: релјеф, клима, хидрологија и хидрографија и геологија: геолошка структура, литолошка структура на карпите и тектонски структури.

Прекуграничната област е богата со подземни водни објекти.

Најзначајната причина за лошата состојба на водните објекти во регионот, проценета според физичко-хемиските параметри (надминати вредности за БПК₅, електрична спроводливост, нитрит азот, нитрат азот, вкупна содржина на фосфор, итн.), се изворите на дифузно загадување (населени места без изградена канализација, загадување на отпад и сл.).

В. Заштитени водни зони

Според одредбите од чл. 6 од Рамковната директива на ЕУ за вода, од земјите-членки на ЕУ се бара да обезбедат поставување регистри за сите зони за заштита на водите во секоја одделна област за управување со сливот, кои се прегледуваат и ажурираат на секои 6 години.

Регулирани се следните зони за заштита на водите:

- сливното подрачје на површинските водни објекти и земјиштето над подземните водни објекти, користени за пиење и санитарно водоснабдување, кои имаат просечен дневен проток над 10 кубни метри или служат за водоснабдување на повеќе од 50 лица и водни објекти кои се планираат да се користат за пиење и санитарно водоснабдување;

- водни објекти дефинирани како рекреативни и водни спортски води, вклучително и назначени области за капење;
- области каде што водата е чувствителна на загадување на хранливите материи, вклучувајќи ги ранливите зони и чувствителните области;
- области за зачувување/заштита на економски вредни видови риби и други водни организми;
- заштитени области и зони назначени или прогласени за заштита на живеалишта и видови во кои одржувањето или подобрувањето на статусот на водата е важен фактор за нивна заштита.

Г. Ризик од поплава

Интегрираниот пристап за управување со ризик од поплава е воведен со Директивата 2007/60/ЕК на Европскиот парламент и на Советот од 23 октомври 2007 година за проценка и управување со ризиците од поплави, насочена кон намалување на идните ризици преку истражување, проценка и влијание на сите фактори кои влијаат на појавата на поплавите и значењето на нивните последици врз здравјето на луѓето, економската активност и животната средина.

Директивата бара од земјите-членки да развиваат Планови за управување со ризици од поплави (ПУРП) со вклучена програма за мерки (ПЗМ). Тие имаат за цел да создадат услови за намалување на негативните ефекти од поплавите врз здравјето на луѓето, животната средина, културното наследство и економската активност, особено во одредени области со значителен потенцијален ризик од поплави.

Прекуграничниот регион што претставува предмет на ППС и ТСИМ вклучува области со значителен потенцијален ризик од поплавување.

ИОЖС ќе презентира информации за состојбата на површинските и подземните води во областа на прекуграничниот регион, предмет на ППС и ТСИМ, статусот на зоните за заштита на водата и постоењето на области со значителен потенцијален ризик од поплави. За анализа на водите на територијата на областите Благоевград и Кустендил, ќе се користат RBMPs и FRMPs на Регионот на Западен Егеј за периодот 2016-2021 година, како и ажурираната прелиминарна проценка на ризикот од поплавување на нацртот FRMP за периодот 2022-2027 година.

2.1.4. Состојба на длабочините на земјата

Современиот природен географски територијален изглед на Република Бугарија и Република Северна Македонија е резултат на долг и комплексен развој, кој започнува во геолошкото минато. Главните релјефни формации се формирале за време на дејството на процесите на преклопување, расцепни долини, вулкани и седиментација, особено за време на последната неотектонска фаза на развој на територијата.

ИОЖС во рамките на ППС и ТСИМ ќе ја разгледа специфичноста на длабочините на земјата на територијата.

Задача за определување на областа и содржината на Извештајот за оцена на животната средина на проекти од Програмата за прекугранична соработка 2021-2027, кофинансирана во рамките на Инструментот за претпристапна помош, меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија и Територијалната стратегија за интегрирани мерки

2.1.5. Статус на почва

Области Благоевград и Кустендил (Република Бугарија)

Според зонско-шумско-вегетациското подрачје на Република Бугарија, областите Благоевград и Кустендил спаѓаат во тракискиот шумско-вегетационен регион, Осоговиа субрегион. Главен тип на почва во речните долини, во рамнините и во пониските делови на планинските падини до надморска височина од 600 метри се флувизоли (алувијални и делувијални почви), лувизоли (тера роса – црвена земја) шумски почви) и исто така плитки рендични лептосоли. На планините на надморска височина од 700 до 1300 метри, во дабов седен, шуми со бука и ела, широко распространети се камбизолите (кафеави шумски почви). На надморска височина од 1000 - 1500 метри има камбизоли (кафеави шумски почви) под бука и мешани шуми од ела и смрека.

Во повисоките делови на високиот планински појас, под шуми од смрека, има камбизоли (шумски почви во темна боја), кои на надморска височина од над 1500 метри се заменуваат со планински ливадски почви и плитки регосоли.

Североисточен, источен и југоисточен регион (Република Северна Македонија)

Врз основа на геолошкиот состав, релјефната структура, климатските услови, хидрографските карактеристики и карактеристики на вегетацијата и дивата природа, формиран е различен вид мозаик на почвата во разгледаните региони на Република Северна Македонија. Почвите на речните долини се карактеризираат со флувисоли, а планинските подножја - кафеави шумски почви. Умбриклептозоли (рангирачи) или хумус силикатни почви се типични за пасиштата на високи планини.

ИОЖС ќе обезбеди детални информации за статусот на почвата, вклучително запечатување на почвата, ерозија на почвата, загадување на почвата во областа на ППС и ТСИМ.

2.1.6. Статус на биодиверзитет

Биодиверзитетот на Република Бугарија и Република Северна Македонија во рамките на територијалниот опсег на ППС и ТСИМ се карактеризира со голема хетерогеност и висок степен на реликтност и ендемизам. Ова е резултат на нивната централна географска позиција на Балканскиот полуостров, како и влијанијата на кои била изложена територијата во минатото, особено за време на плеистоценот. Големите температурни флукуации пред, за време и по крајот на леденото доба предизвикале масовни миграции на дивниот свет. Ваквите движења оставиле длабоки траги врз неодамнешната флора и фауна на поширокото европско подрачје, вклучувајќи ја и предметната прекугранична област.

ИОЖС ќе обезбеди информации за карактеристичната вегетација и фауна во областа опфатена со ППС и ТСИМ, вклучително. ретки и загрозени видови (вклучително и видови кои се предмет на заштита според нормативни акти), инвазивни туѓи видови и невродени видови, природни живеалишта итн.

2.1.7. *Заштитени зони и заштитени територии*

За зачувување или обновување на поволниот статус на природните живеалишта и видови во нивната природна област на дистрибуција, ќе се основаат специјално диференцирани територии со режим на заштита.

ИОЖС ќе се однесува на заштитените зони и заштитените територии во рамките на прекуграничната област.

2.1.8. *Статус на пејзаж*

Области Благоевград и Кустендил (Република Бугарија)

Според зонирањето на пејзажот на Г. Петров, 1997 година, регионот на областите Благоевград и Кустендил спаѓа во јужнобугарскиот планинско долински регион, окупирајќи делови од Крајште, Осогово - средна Струма, Јужна Струма, Рила и субрегион Пирин. Како класи на пределот, преовладуваат речните долини и класи на планини.

Североисточен, источен и југоисточен регион (Република Северна Македонија)

Опсегот на трите региони исто така вклучува различни релјефни форми и висината варира од 60 до над 2000 метри - исто така се карактеристични и речните долини и планинските предели.

ИОЖС ќе вклучува анализа на статусот на пејзажот на областа на територијата во рамките на опсегот на ППС и ТСИМ.

2.1.9. *Статус на материјални средства*

Материјалните средства се поделени на основни средства (земјиште, згради, инфраструктура, објекти) и краткорочни средства (суровини). Нивниот статус зависи директно од достапноста на финансиските средства за нивно обновување и развој. Во прекуграничната област, потребата за инвестиции во специфични активности и мерки се утврдува главно врз основа на тековниот статус на материјални средства.

ИОЖС ќе вклучува анализа на статусот на главните материјални средства во врска со ППС и ТСИМ.

2.1.10. *Културно и историско наследство, вклучително и архитектонско и археолошко наследство*

Република Бугарија и Република Северна Македонија поседуваат богатство на културни вредности, вкл. регистрирани на територијата на прекуграничниот регион во опсегот на ППС и ТСИМ.

ИОЖС ќе презентира информации за културното наследство и регулативите за негово зачувување и заштита на територијата на прекуграничниот регион во рамките на опсегот на ППС и ТСИМ.

2.1.11. Статус на штетни физички фактори

Сообраќајот на моторни возила е главниот извор на загадување на бучавата во Европа, а како резултат на развојот на урбанизацијата и зголемената потреба за мобилност, во текот на следната деценија, се очекува нивото на бучава да се зголеми и во урбаните и во руралните области.

За да се ограничат штетните ефекти на бучавата во животната средина, беше донесена Директивата 2002/49/EЗ од 25 јуни 2002 година за проценка и управување со бучавата во животната средина.

И во Република Бугарија и во Република Северна Македонија е донесено релевантно законодавство за ограничување на бучавата во животната средина.

ИОЖС ќе обезбеди информации за статусот на штетниот фактор на бучава и главните извори на загадување на бучавата во прекуграничниот регион во опсегот на ППС и ТСИМ.

2.1.12. Статус на отпад и управување со отпад

Отпадот се перципира како еколошки, социјален и економски проблем, а растечката потрошувачка и однесувањето на „потрошувачите“ во општеството продолжуваат да произведуваат големи количини отпад. За да се спречи формирање на отпад, потребни се големи и разновидни напори. Отпадите се исто така губење на материјални ресурси (метали и други материјали што можат да се рециклираат), а во исто време имаат потенцијал како извори на енергија.

Спроведувањето на активности за третман на отпад, како што се повторна употреба и рециклирање, е еколошко, овозможувајќи исклучување на отпадот од депониите.

И Република Бугарија и Република Северна Македонија развиваат и спроведуваат Национални планови за управување со отпад. Во однос на досега забележаните трендови:

- Во последниве години, **Република Бугарија** одржува релативно константно ниво на отпад предаден за обновување, што е показател за напорите за рециклирање на отпад, да се намали количината на депонија на национално ниво и да се примени хиерархијата во практиките за управување со отпад;
- Главниот метод за конечно отстранување на отпадот во **Република Северна Македонија** е депонирање. Согорува само одреден опасен отпад од здравствените установи и дел опасен течен отпад. Постојат пријавени проблеми со отчетноста за отпадот.

ИОЖС ќе обезбеди детални информации за управување со отпад во прекуграничниот регион што спаѓа во опсегот на ППС и ТСИМ.

2.1.13. Опасни хемикалии и ризик од големи несреќи

При спроведување на активностите и мерките во рамките на ППС и ТСИМ, поврзани со изградба на локации и инфраструктура, потребно е да се земат предвид постојните претпријатија во областа, извршување активности за складирање/ производство/употреба на опасни хемикалии и мешавини во количини кои претставуваат ризик од големи несреќи. Во зависност од количината на овие супстанции (кога е над соодветниот праг на количина), претпријатијата се класифицираат како претпријатија со низок или висок потенцијал на ризик.

Со цел да се земат предвид постоењето на такви претпријатија во однос на ризикот по животната средина и здравјето на луѓето, информациите за нив ќе бидат презентирани во ИОЖС.

2.1.14. Здравствен статус на населението

Главните здравствени индикатори за проценка на здравствениот статус на населението се демографските индикатори (стапка на наталитет, морталитет, смртност на новороденчиња, природен прираст), морбидитет, смртност класифицирани според причините за смртта и други. Нивната анализа, заедно со анализата на факторите на ризик за населението и здравјето на луѓето (фактори на социо-економската средина; фактори на живот; фактори на животната средина и професионалното опкружување), ќе дадат јасна идеја за моменталната состојба и трендовите во здравствениот статус на населението.

Во последниве години, во разгледуваната прекугранична област има тенденција за намалување на популацијата, низок наталитет, висока смртност – поради кардиоваскуларни болести и неоплазми како најголем причинител.

Најзначајно од факторите на животната средина е влијанието на загадувањето на воздухот и бучавата.

ИОЖС ќе ги користи достапните официјални статистички податоци и извештаи, врз основа на кои ќе се изврши анализа на демографските индикатори и факторите на ризик за здравјето на луѓето во прекуграничната област во рамките на областа на ППС и ТСИМ.

2.2. Можен развој на животната средина без примена на ППС и ТСИМ

Врз основа на карактеристиките на аспектите на животната средина во точка 2.1 од ИОЖС, во точка 2.2. ќе се направи анализа за можен развој на аспектите на животната средина, вкл. го влијанието врз здравјето на луѓето, без имплементација на ППС и ТСИМ (со тоа ќе се процени влијанието на „нултата алтернатива“, т.е. ќе се процени одбивањето на спроведувањето на ППС и ТСИМ).

3. Карактеристики на животната средина за области кои веројатно ќе бидат значително под влијание од спроведувањето на ППС и ТСИМ

Врз основа на карактеристиките на тековните аспекти на животната средина (што ќе бидат оценети во точка 2 од ИОЖС, како и претпоставките за ППС и ТСИМ, овој дел од ИОЖС ќе обрне внимание на областите кои ќе бидат најзначајно погодени од програмата и стратегијата. Детално ќе се испитаат чувствителните области како што се заштитените територии на еколошката мрежа Натура 2000, населбите и другите места, предмет на здравствена заштита, санитарни зони за заштита околу изворите на вода, области со ризик од поплави и сл.

4. Постоечки проблеми со животната средина, идентификувани на различни нивоа и поврзани со ППС и ТСИМ, вклучително и оние поврзани со области од особено значење за животната средина, како што се заштитените подрачја според Законот за биодиверзитет.

Предметот ќе ги опише еколошките проблеми на постојната земја, идентификувани на различни нивоа и поврзани со ППС и ТСИМ. Ќе се направи анализа на односот помеѓу еколошките проблеми и претпоставките за програмата и стратегијата - заклучоци дали ППС и/или ТСИМ доведуваат до подобрување на состојбата во животната средина или влошување на постојните проблеми со животната средина и/или појава на нови.

5. Цели за заштита на животната средина на национално и меѓународно ниво, релевантни за ППС и ТСИМ и начинот на кој овие цели и сите еколошки размислувања се земени предвид при подготовката на програмата и стратегијата.

Анализа на стратегиите, плановите и програмите што поставуваат цели за заштита на животната средина на национално (за Република Бугарија и Република Северна Македонија) и меѓународно (европско) ниво, релевантни за ППС и ТСИМ ќе бидат направени во оваа точка. Врз основа на анализата, ќе се извлечат заклучоци за начинот и степенот до кој овие цели и еколошки размислувања се земени предвид во програмата.

6. Можни значајни ефекти врз животната средина и здравјето на луѓето, вкл. исто така и прекугранични влијанија врз животната средина во други земји

Бидејќи ППС и ТСИМ се стратешки документи, според природата и деталите на нивните претпоставки, оцената на евентуалните значајни ефекти врз животната средина и здравјето на луѓето ќе се изврши на две нивоа на детали:

- Стратешко ниво:
 - За ППС, ова вклучува оценка на влијанието на општата цел, приоритетите и специфичната цел;
 - За ТСИМ, ова вклучува оценка на влијанието на визијата, стратешката цел и специфичните цели.
- Ниво „Мерки/Активности“:
 - За ППС, ова вклучува оценка на влијанието на поддржаните активности/инвестиции;
 - За ТСИМ, ова вклучува оценка на влијанието на мерките.

Влијанието ќе се оцени со анализа на компонентите и факторите на животната средина за веројатните значајни влијанија врз животната средина и здравјето на луѓето, вклучително. секундарни, кумулативни, истовремени, краткорочни, среднорочни, долгорочни, трајни и привремени, позитивни и негативни последици од спроведувањето на ППС и ТСИМ.

Во однос на **веројатното прекугранично влијание** како резултат на спроведувањето на ППС и ТСИМ:

- ППС и ТСИМ се прекугранични по природа и обем, и двата документи имаат за цел да имаат влијание во рамките на дефинираниот прекуграничен регион. Во овој контекст, **со изготвување на заедничка ИОЖС за целата територија во рамките на областа на програмата, влијанието на претпоставките за двата документи во прекуграничниот регион ќе се процени како што се подразбира, а консултациите ќе се спроведат во двете земји;**
- Во врска со прекуграничните влијанија во рамките на значењето на *Протоколот за стратешка оцена на животната средина на Конвенцијата за оцена на влијанието врз животната средина во прекуграничен контекст*, **ИОЖС** ќе ја анализира веројатноста за прекугранични влијанија на територијата на други земји надвор од ППС и ТСИМ. Во оваа фаза, имајќи ги предвид претпоставките на нацрт-програмата и стратегијата, нема причина да се претпоставува прекугранично влијание врз најблиските соседни земји - Република Србија и Република Грција.

7. Предвидени мерки за што е можно поцелосно спречување, намалување и компензација на негативните ефекти од спроведувањето на ППС и ТСИМ врз животната средина и здравјето на луѓето

Врз основа на резултатите од анализите и проценките, извршени во претходната точка (на ИОЖС), за наводното влијание врз животната средина и здравјето на луѓето како резултат на спроведувањето на ППС и ТСИМ, ќе бидат предложени мерки за спречување, намалување и максимално компензирање на неповолните последици врз животната средина и здравјето на луѓето предизвикани од спроведувањето на програмата и стратегијата.

Мерките ќе бидат образложени, исто така, во однос на очекуваните резултати од нивното спроведување. Тие ќе бидат претставени како:

- мерки што треба да бидат вклучени во финалната верзија на програмата;
- мерки што треба да се извршат при спроведувањето на програмата.

При предлагање на мерките, резултатите од консултациите во рамките на постапката за ОЖС исто така ќе бидат земен предвид

8. Причини за избор на разгледуваните алтернативи

Во времето на развој на оваа задача за областа и содржината на ИОЖС, ППС и ТСИМ проектите не содржат алтернативи.

Во случај алтернативите и опциите да бидат идентификувани во следната фаза, тие ќе бидат анализирани во ИОЖС во однос на нивното влијание врз животната средина и здравјето на луѓето.

ИОЖС ќе вклучи споредба на достапните алтернативи за време на нејзината подготовка, вкл. „Нула алтернатива“, доколку е идентификувана за ППС и/или ТСИМ.

9. Методи за извршување на еколошката оцена, користени регулаторни одредби и документи и потешкотии при собирање на потребните информации

Главните методолошки документи што ќе се користат ги вклучуваат следниве упатства и методологии:

- Упатство за спроведување на Директивата 2001/42/ЕЗ за оцена на ефектите на одредени планови и програми врз животната средина - Европската комисија - ГД животна средина;
- Упатство за интеграција на климатските промени и биодиверзитетот во стратешка оцена на животната средина, 2013 година - Европска комисија;
- Употреба на просторни податоци за подготовка на извештаи за животната средина во Европа - техничка поддршка на JRC, 2010 година;
- Прирачник за ресурси за поддршка на примената на Протоколот за стратешка оцена на животната средина, 2011 година - UNECE;
- Препораки за добра практика за учество на јавноста во стратешка оценка на животната средина, 16 февруари 2016 година - UNECE;
- Документ за прекугранична ориентација за програми за соработка на ИПА ПС со учество на региони на Бугарија, Северна Македонија и Турција, Реф. Ares(2019)6239329 - 09/10/2019;
- Стратешка оценка на животната средина во Interreg NEXT програмите - Упатство и преглед на пристапи, јули 2020 година, TESIM;
- Писмо со Реф. Ares (2020)32846 - 06/01/2020 од ЕЗ со одредби и појаснувања за оцени на животната средина применливи за плановите и програмите кофинансирани од ЕУ во периодот 2021-2027 година;
- Презентација за Примена на Директивата за СЕА на ЕУ 2021-2027 кофинансираните програми, 40-ти состанок на Експертската група за ESIF(EGESIF), Брисел, 11-12 февруари 2020 година, Генерален директорат за животна средина

Подготовката за ИОЖС ќе се изврши според следниов методолошки пристап:

- 1) Запознавање на стручниот тим со изготвените ППС и ТСИМ и нивните претпоставки, како и другата документација дадена од Доделувачот и мислењата за задачата за утврдување на областа и содржината на ИОЖС,;

Задача за определување на областа и содржината на Извештајот за оцена на животната средина на проекти од Програмата за прекугранична соработка 2021-2027, кофинансирана во рамките на Инструментот за претпристапна помош, меѓу Република Бугарија и Република Северна Македонија и Територијалната стратегија за интегрирани мерки

- 2) Анализа на плановите, стратегиите и програмите поврзани со нацртите на ППС и ТСИМ;
- 3) Собирање, анализа и обработка на податоци за тековниот статус на животната средина според компоненти и фактори и неговата врска со сегашното ниво на развој на прекуграничната област во опсегот на ППС и ТСИМ;
- 4) Анализа на развојот на животната средина во случај на неспроведување на ППС и ТСИМ (проценка на влијанието на таканаречената „Нулта алтернатива“);
- 5) Анализа на веројатно значајно влијание врз областите со ППС и ТСИМ;
- 6) Собирање, анализа и обработка на податоци за постојните еколошки проблеми на национално ниво и нивната врска со ППС и ТСИМ, вклучително. веројатен развој на овие проблеми со и без имплементација на ППС и ТСИМ;
- 7) Анализа на обемот до кој нацртите на ППС и ТСИМ ги земаат предвид релевантните цели и мерки за заштита на животната средина, вклучени/идентификувани во документи-плани, стратегии и програми на национално и меѓународно ниво;
- 8) Анализа и оценка на влијанието на ППС и ТСИМ врз животната средина: Бидејќи ППС и ТСИМ се стратешки документи, оцената на можните значајни ефекти врз животната средина и здравјето на луѓето ќе се изврши на две нивоа на детали („стратешки“ и „мерки*активности“);
- 9) Предлагање мерки за спречување, намалување и ограничување на влијанијата, како и мерки за следење и контрола на влијанието на програмата при нејзиното спроведување;
- 10) Разумен избор на најсоодветна алтернатива во однос на влијанието врз животната средина и здравјето на луѓето;
- 11) Изработка на аргументиран заклучок за имплементација на ППС и ТСИМ.

Главните **законски акти** што ќе бидат земени предвид при изготвувањето на извештајот за ОЖС се:

A. За Република Бугарија:

- Закон за заштита на животната средина;
- Закон за биодиверзитет;
- Закон за управување со отпад;
- Закон за чист амбиентален воздух;
- Ублажување на законот за климатски промени;
- Закон за вода;
- Закон за заштита на растенијата;
- Закон за почва;
- Закон за заштита од бучава во животната средина;
- Закон за заштитени подрачја;
- Закон и регулатива за заштита на земјоделско земјиште за негово спроведување;
- Закон за културно наследство;
- Закон за заштита од катастрофи;

- Закон за просторно планирање;
- Закон за шуми и регулативи за нејзино спроведување;
- Закон за здравје и безбедност при работа;
- Здравствен закон;
- Регулотива за условите и аранжманите за оцена на животната средина на плановите и програмите;
- Регулотива за условите и аранжманите за оцена на компатибилноста на плановите, програмите, проектите и предлозите за инвестиции со предмети и целите на зачувување на заштитените области;
- Други подзаконски акти што ги регулираат компонентите и факторите на животната средина и здравјето на луѓето.

В. За Република Северна Македонија (https://www.moep.gov.mk/?page_id=901):

- Закон за животна средина (вклучително и Поглавје X Проценка на ефектот на одредени стратегии, планови и програми врз животната средина);
- Закон за квалитетот на амбиентниот воздух;
- Закон за заштита на природата;
- Закон за заштита на животната средина од бучава;
- Закон за управување со отпад;
- Закон за батерии и акумулатори и отпадни батерии и акумулатори;
- Закон за управување со животна средина на пакување и управување со отпад од пакување;
- Закон за управување со електрична и електронска опрема;
- Закон за вода;
- Закон за просторно и урбанистичко планирање;
- Закон за спроведување на просторен план на Република Македонија;
- Закон за светско природно и културно наследство;
- Закон за проценка;
- Подзаконски акти за Стратегиска оцена на влијанието врз животната средина:
 - Уредба за учество на јавноста при изготвување на регулативи и други акти, како и планови и програми од областа на животната средина;
 - Уредба за стратегии, планови и програми, вклучително и промени во такви стратегии, планови и програми, за кои е задолжително да се применува постапка за оцена на влијанието врз животната средина и врз животот и здравјето на луѓето;
 - Уредба за содржина на извештајот за стратешка оцена на животната средина;
 - Уредба за критериумите врз основа на кои се донесуваат одлуки дали одредени плански документи можат да имаат значително влијание врз животната средина и здравјето на луѓето;
- Други подзаконски акти што ги регулираат компонентите и факторите на животната средина и здравјето на луѓето.

Исто така, ќе се користат следниве **извори на информации**:

- Официјални статистички податоци, извештаи и билтени за Република Бугарија и Република Северна Македонија;
- Национални извештаи за статусот и заштитата на животната средина во Република Бугарија и Република Северна Македонија;
- Стратегии, планови и програми на Република Бугарија и Република Северна Македонија во врска со ППС и ТСИМ;
- Стратегии, планови и програми на национално (на Република Бугарија и на Република Северна Македонија) и на меѓународно (европско) ниво, поставувајќи цели за заштита на животната средина;
- Литературни извори за еколошките компоненти и фактори во Република Бугарија и Република Северна Македонија (климатски фактори, геологија, хидрологија, предел, вегетација, фауна и др.).

Ќе бидат разгледани и техничките недостатоци (доколку се утврдени) и недостатокот на знаење при добивање информации.

За подготовка на оваа Задача беше искористена следната документација:

- Нацрти за ППС и ТСИМ;
- Регулаторни одредби за развој на програма за програмскиот период 2021-2027 година;
- Писмо со Реф.бр. ЕС-17/29.06.2021 година на министерот за животна средина и вода;
- Друга документација обезбедена од Управувачкиот орган (УО) и Националниот орган (НО), (планови, програми и стратегии поврзани со ППС и ТСИМ, информации за животната средина за територијата на Република Северна Македонија).

10. Мерки за следење при спроведување на ППС и ТСИМ

Според резултатите и заклучоците од предвидувањата за влијанието врз животната средина и здравјето на луѓето што произлегуваат од спроведувањето на ППС и ТСИМ, ќе се препорачаат мерки за следење и контрола на влијанието врз животната средина и здравјето на луѓето, како резултат на примената на програмата и стратегија. Мерките ќе вклучуваат мерливи индикатори, со чија вредност ќе се утврди присуството или отсуството на значително влијание врз животната средина и здравјето на луѓето што произлегуваат од спроведувањето на ППС и ТСИМ.

11. Заклучок за оценка на животната средина

Врз основа на резултатите од предвидувањата разработени во ИОЖС, како и мислењата добиени во текот на постапката за ОЖС, тимот експерти ќе го

формулира својот заклучок за наводното значително влијание на ППС и ТСИМ врз животната средина и здравјето на луѓето.

12. Упатување на резултатите од спроведените консултации во процесот на подготовка на ППС и ТСИМ и еколошката проценка

ИОЖС ќе ги опише сите мислења добиени во текот на постапката за оцена на животната средина, како и начинот на кој тие се рефлектираат во Извештајот за оцена на животната средина и причините за тоа.

13. Не-техничко резиме на оцена на животната средина

Како посебен додаток на Извештајот за оцена на животната средина, ќе се подготви не-техничко резиме, во кое концизно, но доволно за општата информација за јавноста ќе бидат презентирани главните делови на ИОЖС, што не содржи технички термини, предмет на одредбите од чл. 3 од уредбата за ОЖС.

14. Анекси кон Извештајот за оцена на животната средина

Покрај законското задолжително не-техничко резиме, што е посебен анекс, ќе бидат дадени и копии од мислења добиени како резултат на консултации за задачата за областа и содржината на ИОЖС и другите анекси, каде што е потребно.